

УДК 338.242:640.4

*В. М. Коломієць,
к. е. н., доцент, Мелітопольський інститут державного
та муніципального управління Класичного приватного університету*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ КОМПЛЕКСОМ

Дано оцінку торговельної діяльності закладів готельно-ресторанного господарства, визначено основні складові організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом.

The estimation of trade activity of establishments of hotel-restaurant economy is Given, basic component organizations of trade activity are certain in the system of strategic management a hotel-restaurant complex.

Ключові слова: готельно-ресторанний комплекс, мережа ресторанного господарства, торговельна діяльність, стратегічне управління.

ВСТУП

У системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом значну частину займає такий специфічний вид діяльності, як торгівля. Взагалі, готельно-ресторанний бізнес у світі стає одним з найприбутковіших та найбільш динамічно розвинутих секторів. Саме в цій сфері створюється найбільша додаткова вартість продукту.

Цьому сприяє розвиток світового туризму, значні інвестиції в матеріально-технічну базу готельно-ресторанного комплексу. Формуванню додаткової вартості продукції великою мірою сприяє відповідна матеріально-технічна база готельно-ресторанного господарства. Саме її інноваційний розвиток стає підґрунтям для успішного функціонування підприємств.

Готельно-ресторанне господарство, з одного боку, задовольняє потреби населення своєї країни, а з іншого, — забезпечує потреби в харчуванні та проживанні іноземних туристів. У цьому контексті значним і суттєвим для підприємств даної галузі є правильна організація торговельної діяльності в системі стратегічного управління розвитком мережі готельно-ресторанного господарства в цілому та розробка ефективної політики його фінансування як невід'ємної складової загальної системи управління.

Проблеми організації торговельної діяльності підприємств, у тому числі закладів готельно-ресторанного господарства, займають значне місце в дослідженнях таких відомих науковців, як В. Апопій, Г. Башнянин, Л. Балабанова, І. Бланк, Н. Власова, Я. Гончарук, А. Грінько, Ю. Дайновський, В. Загорський, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, В. Марцин, Б. Мізюк, Н. Міценко, В. Оспіщев, Л. Омелянович, В. Пастухов, А. Садеков, Л. Саркісян, Н. Ушакова, Ф. Хміль, В. Шевчук, О. Шубін та інших.

Жорстока конкурентна боротьба між закладами готельно-ресторанного господарства за споживача, за отримання конкурентних переваг та за кінцевим результатом, прибутком, зумовлює необхідність оптимальної організації їх торговельної діяльності з метою отримання конкурентних переваг.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена об'єктивними потребами ринкової економіки. Практична значущість зазначеної проблеми зумовила мету та завдання статті.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження стало визначення основних складових організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом на підставі оцінки діяльності закладів готельно-ресторанного господарства.

Відповідно до мети роботи визначено та вирішено такі науково-практичні завдання:

— дослідити сучасний стан, динаміку розвитку підприємств мережі готельно-ресторанного господарства Запорізької області;

— визначити складові організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом.

РЕЗУЛЬТАТИ

Готельно-ресторанне господарство — одна зі сфер економіки, яка динамічно розвивається, що підтверджується позитивною динамікою роздрібного товарообороту, зростанням чисельності суб'єктів господарювання даної мережі закладів в Україні, значними бюджетними надходженнями.

Одним з ключових завдань стратегічного управління є підтримання балансу у взаємодії підприємства з навколишнім середовищем. Кожна організація задіяна у трьох взаємопов'язаних процесах: отримання ресурсів із зовнішнього середовища (вхід); перетворення ресурсів у продукт (перетворення); передача продукту у зовнішнє середовище (вихід).

Торговельна діяльність закладів ресторанної мережі є основною, що приносить прибутки. Для готельного господарства процес надання основної послуги — проживання — включає декілька етапів (інформація про надання комплексу послуг; резервування місць; — реалізація послуг; зустріч і проводи гостей; обслуговування під час перебування в готелі). Але продаж товарів, видань засобів масової інформації, сувенірів відносять до додаткових послуг, що надаються вітчизняними готельними підприємствами. Втім виручка від додаткових послуг — торговельної діяльності готелів — займає значний відсоток у структурі їх товарообігу, про що свідчать нижченаведені статистичні дані.

Треба підкреслити, що аналіз вважається першим процесом стратегічного управління, оскільки він забезпечує

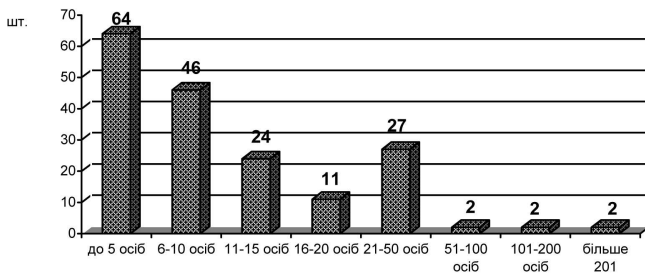

Рис. 1. Групування підприємств ресторанного господарства Запорізької області за кількістю працівників на 01.01.2009 р.

основу як для визначення місії і цілей організації, так і для розробки стратегії.

Надання послуг підприємствами готельного та ресторанного бізнесу в загальній структурі випуску товарів та послуг за видами економічної діяльності в Запорізькій області займає 0,6%. При цьому валова додана вартість готелів та ресторанів займає 0,7% в структурі за видами економічної діяльності [3]. З одного боку, наведені дані свідчать про досить низький розвиток ресторанного господарства в Запорізькій області. З іншого боку, практична відповідність структури випуску товарів (послуг) та структури валової доданої вартості по готельно-ресторанному господарству підтверджує світовий досвід в максимальному отриманні прибутків саме в даній сфері. Також у Запорізькій області є значні ресурси для розвитку курортної зони на узбережжі Азовського моря, з чим тісно пов'язаний розвиток ресторанів та готелів.

Готельно-ресторанне господарство України має розвинути мережу відповідних закладів. Станом на 1 січня 2010 р. з 48 081 підприємств Запорізької області 1020 склали готелі й ресторани, з них 178 склали заклади ресторанного господарства та 466 підприємства інших видів економічної діяльності, що займаються ресторанним господарством. Це складає 2,1% у загальній структурі суб'єктів ЄДРПОУ області.

У 2008 р. в Запорізькій області налічувалося 391 об'єкт ресторанного господарства потужністю 26268 місць, з них 58% місць знаходиться в їдальнях та закладах швидкого постачання їжі [10].

Оборот ресторанного господарства (з урахуванням обороту фізичних осіб-підприємців) Запорізької області у 2008 р. проти відповідного періоду попереднього року зменшився на 2,1% і становив 448,7 млн грн. [2].

Обсяг реалізованих послуг готелів та ресторанів у 2009 р. склав 121,5 млн грн. та зріс за останні 5 років на 72%.

Враховуючи наведені фактори, вкрай важливо правильно налагоджувати та організовувати торговельну діяльність мережі готельно-ресторанного господарства.

У той же час інвестори жваво вкладають гроші в ресторанний бізнес, що має швидкий термін окупності. Так, у розвиток діяльності готелів та ресторанів Запорізької області в 2009 р. було вкладено 38,7 млн грн., що в загальній структурі інвестицій склало 0,8%. у порівнянні з 2008 р. Інвестиції скоротилися більше ніж вдвічі.

На 1 січня 2010 року у складі підприємств (юридичних осіб), що здійснювали діяльність у сфері готельно-ресторанного господарства, налічувалося 748 їдальень, кафе, ресторанів, барів тощо.

Спеціалізація мережі ресторанного господарства підприємств по Запорізькій області на 1 січня 2010 р. характеризується такими даними [4]. Найбільшу вагу серед ресторанної мережі займають кафе, закусочні та буфети — 53%, а також їдальні і постачальники готової продукції — 34%. По області в мережі ресторанного господарства налічується 42,5 тис. посадочних місць.

Підкреслимо, що статистичне дослідження проводилося стосовно юридичних осіб і відповідно не враховувало діяльність закладів фізичних осіб-підприємців. Враховуючи це, на нашу думку, кількість безпосередньо ресторанів та барів по області значна і далеко не відповідає вищенаведеним даним.

У Запорізькій області переважають підприємства малого бізнесу. Так, за даними обласного статистичного управління, на 01.01.2009 р. переважали ресторанні заклади з кількістю працівників до 5 осіб (36% від загальної кількості) (рис. 1). Взагалі, 97% в мережі ресторанного господарства складають малі підприємства з кількістю працівників до 50 осіб. Лише 6 підприємств в 2008 р. належали до середнього бізнесу.

Зменшення об'єктів ресторанного господарства протягом останніх 20 років, на нашу думку, пов'язане перш за все з інституційними перетвореннями в Україні — реформуванням державних підприємств у приватні, підприємств-юридичних осіб в структури без прав юридичних осіб (фізичні особи-приватні підприємці).

Кількість підприємств — юридичних осіб — мережі ресторанного господарства Запорізької області за 20 років скоротилася втричі [6].

Якщо в 1990 р. в Запорізькій області налічувалося 2356 підприємств ресторанного господарства, то на 01.01.2009 р. їх спостерігалось на рівні 800 закладів. Причому більшість — 86% — знаходяться в міських поселеннях.

За даними статистичного обстеження, на 10 тис. населення Запорізької області припадає 4 заклади ресторанного господарства та 267 посадочних місць. Ці дані нижчі за середні по Україні.

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств Запорізької області, включаючи ресторанне господарство, у 2009 році склав 8433,0 млн грн. та зріс за останні три роки в 2,2 рази. При цьому обсяг товарообороту ресторанного господарства складає 220,6 млн грн. [7]. Обороти ресторанного господарства (з урахуванням обороту фізичних осіб-підприємців) у 2009 р. проти попереднього року зменшився на 19,4% і становив 416,3 млн грн. [9].

Аналіз показав, що роздрібний товарооборот ресторанного господарства області в порівнянні з 1990 р. зменшився в 1,6 раз. При цьому також зменшилася питома вага ресторанного господарства в загальному обсязі товарообороту по області. Цей показник склав 3,6%.

У структурі роздрібного товарообороту підприємств ресторанного господарства значну питому вагу — 40 та 45% відповідно — займає товарооборот кафе та їдальень, що відповідає розглянутій структурі підприємств даного сектора.

Незначну частину товарообороту складає оборот ресторанів (5%) та барів (9%). На нашу думку, ці дані дещо викривлені, що пов'язано зі значною тінізацією доходів торговельної мережі та ресторанного господарства з метою ухилення від оподаткування.

За статистичними даними, 61% закладів ресторанного господарства отримують прибутки в розмірі 13,1 млн грн. Натомість 39% підприємств-ресторанів — збиткові [11].

На нашу думку, таке становище ресторанного господарства Запорізької області, окрім інших причин, зумовлене такими факторами:

- статистичне дослідження проводиться стосовно юридичних осіб, відповідно не враховує діяльність закладів фізичних осіб-підприємців, яких у даний час більшість;

- враховуючи вищевикладене, на нашу думку, кількість безпосередньо ресторанів та барів по області значна і далеко не відповідає даним табл. 1;

- також показники діяльності дещо викривлені, що пов'язано зі значною тінізацією доходів торговельної ме-

режі та ресторанного господарства з метою ухилення від оподаткування.

Зважаючи на це, мережа ресторанного господарства має значні перспективи розвитку. Розширення ресторанного бізнесу сприяє створенню суспільного продукту та формуванню національного доходу, надходженню іноземної валюти, прискоренню товарообороту та грошовому обороту в країні, забезпечує зайнятість значної кількості населення, розширення інфраструктури країни, стимулює розвиток сировинної бази — сільського господарства.

У Запорізькій області існує значний потенціал рекреаційних ресурсів у береговій зоні Азовського моря. Саме з нею пов'язують свій бізнес підприємці, які інвестують кошти в розвиток мережі готелів узбережжя. З будівництвом готелів безпосередньо пов'язано створення мережі закладів готельної їжі.

Крім того, створення супер- та мегамаркетів у містах регіону зумовлює існування в них їх визначеної інфраструктури, у тому числі закладів швидкого харчування, кафе, їдальень.

При зростанні доходів працівника та збільшенні фізичного та розумового навантаження людина прагне до збільшення вільного часу.

Одним з факторів звільнення часу виступає харчування в закладах ресторанного господарства. Зважаючи на стрімке зростання доходів та витрат населення Запорізької області, в перспективі можливе зростання попиту на послуги ресторанів та закладів харчування, що зумовлює необхідність збільшення потужності даних підприємств.

Торговельна діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання в наступних формах: матеріально-технічне постачання і збут; енергопостачання; заготівля; оптова торгівля; роздрібна торгівля і громадське харчування; продаж і передача в оренду засобів виробництва; комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність із забезпечення реалізації товарів (послуг) у сфері обігу.

Організація торговельної діяльності різноманітних підприємств регулюється в Україні низкою законодавчих актів: Господарським і Цивільним кодексами України, Законом України "Про захист прав споживачів", Порядком провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення.

Основними складовими успішної організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом є наступні:

- визначення обсягу та структури попиту на готельні послуги та продукцію ресторанів по сегментам;
- вивчення зовнішніх умов, які зумовлюють ефективність реалізації торгівлі готельно-ресторанних закладів;
- забезпечення оптимального розміру завантаженості основних фондів готельних підприємств та закладів ресторанного господарства;
- визначення необхідного обсягу та складу матеріальних виробничих ресурсів, а також потреби в оборотних коштах;
- формування адекватної цінової політики на товари;
- визначення оптимальних структури та обсягу витрат;
- впровадження інноваційних видів товарів та обслуговування;
- вибір стратегії торгової діяльності підприємства та її реалізація;
- вибір напрямів інвестування, що забезпечують реалізацію стратегічних цілей підприємства.

Процес виконання стратегії є чи найважливішим у процесі стратегічного управління. Виконання стратегії — це проведення стратегічних змін в компанії, які приводять її у стан готовності перетворити стратегію у реальність.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведена оцінка діяльності підприємств готельно-ресторанного комплексу показала недостатній розвиток даного сектора економіки Запорізької області. Це зумовлює необхідність підвищення організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління закладами готельно-ресторанного комплексу.

Основні складові успішної організації торговельної діяльності у системі стратегічного управління готельно-ресторанним комплексом визначені в процесі дослідження.

Перспективними напрямками розвитку ресторанного господарства в Запорізькій області вважаємо створення мережі закладів ресторанного господарства в наступних сферах:

- у мережі готелів на узбережжі Азовського моря;
- у мережі супер- та гіпермаркетів регіону.

Збільшенню потужності ресторанних закладів також сприяє зростання доходів населення Запорізької області.

Надані пропозиції мають практичне значення для підприємницьких структур Запорізької області.

Подальші дослідження сконцентровано над пошуком шляхів розширення та фінансування розвитку матеріально-технічної бази закладів готельно-ресторанного господарства Запорізької області.

Література:

1. Повідомлення головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.zapstat.r.zp.ua/images/stories/makro_ek_0410.pdf.
 2. Соціально-економічне становище Запорізької області в 2008р. Повідомлення головного управління статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua.
 3. Статистичний щорічник Запорізької області за 2006 рік: статистичний щорічник / За ред. В.П. Головешка. — Запоріжжя, 2007. — 444 с.
 4. Мережа роздрібною торгівлі та ресторанного господарства на 1 січня 2010 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — Expr_merega_2010_730.
 5. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності за 2009 р. по Запорізькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — 3invoskap09.
 6. Основні показники розвитку роздрібною торгівлі підприємств Запорізької області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — osn_pok%20roz%-20tor90-09.
 7. Обсяг роздрібною товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі та ресторанного господарства по містах та районах Запорізької області за 2009 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — obs_roz_to2009.
 8. Структура роздрібною товарообороту підприємств Запорізької області у 2009 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — expr%20str_roz_to%202009.
 9. Соціально-економічне становище Запорізької області за 2009 рік. Повідомлення головного управління статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zapstat.zp.ua — soc_ek2009_pub.
 10. Торгова мережа області: статистичний збірник / За ред. В.П. Головешка. — Запоріжжя, 2009. — 36 с.
 11. Статистичний щорічник Запорізької області за 2007 рік: статистичний щорічник / За ред. В.П. Головешка. — Запоріжжя, 2008. — 456 с.
- Стаття надійшла до редакції 29.11.2010 р.*